

אדרברה בעדרותיך

גליון מס'

120

פרשת שלח תשפ"ג

והאדמו"ר **מסטאמר** זצ"ל תירץ, שהנה הגמרא אומרת 'גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה' (קידושין לא, א). והסיבה כי מי שמצווה יש לו יותר ניסיון ויצר הרע ממי שאינו מצווה. משה רבנו הבין שלמרגלים יהיה ניסיון גדול בשליחותם, ובאמת הקב"ה הסכים שישלחו מרגלים, [כמו שמדויק הלשון ברש"י 'אני איני מצווה לך' – ולא כתב 'איני חפץ'] אלא שהקב"ה לא רצה לצוות על זה כדי להפחית את הניסיון, כי אם הוא יצווה יהיה למרגלים ניסיון גדול שלא יוכלו לעמוד בזה. ולכן כשמשה שולח מצד עצמו, זה לא נהיה גדר של מצווה, ולכן יש בזה פחות ניסיון והסיכוי שלא יכשלו גדול יותר.

ועל פי זה מסביר **האדמו"ר מטאמאר**, מדוע שמגיע רב אורח ממקום אחר לקהילה אחרת מיד מכבדים אותו לדרוש, אפילו שיש כאן מרא דאתרא חשוב ממנו ביראה ובחכמה. אלא זה משום שכאשר הרב המקומי מדבר דברי מוסר, הרי הוא מצווה לומר להם והם מחויבים לשמוע לו, ולכן הניסיון והיצר הרע של ציבור השומעים גדול מאוד לא לקבל תוכחתו, כי יש להם שני ציוויים. אולם כשמדבר רב אורח דברי מוסר, הוא אינו מחויב להוכיחם והם אינם צריכים לשמוע לו, ולכן אין להם יצר הרע גדול וממילא דברי תוכחתו מתקבלים יותר.

***

תפילה היא "כח טבעי"

"ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג, טז). פירש רש"י: "התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים". המפרשים שואלים, מדוע לא התפלל משה על כולם – ובפרט על כלב שבעצמו טרח להשתטח על קברי אבות? תירץ **המהר"ל** שיהושע הוא תלמידו של משה, וגנאי הוא למשה שתלמידו יסרה.

מבאר **רבי גבריאל טולדנו**: בתחילת הפרשה (יג, ב) מביא רש"י שהקב"ה אמר למשה "אני אמרתי להם שהיא טובה וכו' חיייהם שאני נותן להם מקום לטעות". מבואר שהקב"ה הסיר מהמרגלים את הסיעתא דשמיא שיש לכל אדם "שהקב"ה עוזרו", והיו צריכים להתמודד לבד עם בחירתם.

והנה, **המהרש"א** במסכת קידושין (כט, ב) מגדיר שהתפילה היא בגדר כח "טבעי" שהקב"ה הטביע בבריאה שהאדם יוכל לפעול בכוחו. ולפי זה ניתן לומר, שבזה חלוקה ביסודה כח התפילה של אדם על עצמו מתפילת הצדיק על זולתו, שכח התפילה של הצדיק יסודה בסיעתא דשמיא, שהקב"ה נתן לאדם כלים לסייע לו, ואחת מן הדרכים היא תפילת הצדיק שבזכותו האדם נענה. מה שאין כן תפילת אדם על עצמו פועלת באופן טבעי. ודבר זה בא לידי ביטוי, באופן שאין סיעתא דשמיא – כמו אצל המרגלים שהקב"ה הסיר מהם את העזר שמים – שמצד תפילת צדיק אי אפשר לפעול – ולכן לא התפלל משה על אף אחד! אבל על יהושע הוא כן התפלל. מדוע? שתפילת רב על תלמידו חשובה כתפילה על עצמו, אם מפני שהוא גנאי לרב שתלמידו יסרה (כדברי המהר"ל) וממילא זה תפילה גם על הרב. ואם מפני שתלמיד רב חשובים כאחד מחמת התורה המחברת ביניהם!

לפי יסוד זה שחלוקת תפילת האדם על עצמו מתפילת צדיק על זולתו, יש לבאר דבר נפלא: מסופר במסכת קידושין (כט, ב) שאביי לא נתן לרב אחא בר יעקב להיכנס לאף בית כדי שישן בבית המדרש שהיה שם שד, ובכח תפילתו יסלק את המזיק. מקשה **המהרש"א** הא אין סומכין על הנס? ועל

האם יש שיעור לתרומה וחלה?

"מראשית עריסותיכם תתנו לה' תרומה" (טו, כא). פירש רש"י: לפי שלא שמענו שיעור לחלה נאמר 'תתנו', שיהא בו כדי נתינה עכ"ל, [והשיעור הוא: לאדם פרטי שאופה בביתו אחד מעשרים וארבע, ולנחתום האופה לחם למכירה אחד מארבעים ושמונה, כמבואר במשנה בחלה פ"ב, מ"ז].

והקשה ה'**נודע ביהודה**' (מהד"ת יו"ד סי' ר"א ד"ה ועתה), דלכאורה דברי רש"י סותרים את עצמם, דלעיל (טו, כ) כתב רש"י ('ד"ה כתרומת גורן) וז"ל: שלא נאמר בה שיעור ולא כתרומת מעשר שנאמר בה שיעור וכו'. ומפורש מדבריו דאין שיעור לחלה, ששיעור חיטה אחת פוטרת את הכרי כן בחלה אין לה שיעור, וכאן כתב רש"י שיש בה שיעור כדי נתינה? אומנם ה**רא"ם** פירש ברש"י, שמה שכתב שיהיה בו כדי נתינה הוא השיעור שנתנו חכמים, אבל אכן מדאורייתא אין לו שיעור.

אולם הנודע ביהודה כתב ליישב, דהנה בתוס' רי"ד (קדושין נח) כתב, אף על פי ששיעור חיטה אחת פוטרת את הכרי, מכל מקום עדיין לא יקיים מצות נתינה. וב'**נודע ביהודה**' (תניינא) ביאר, דבמצות הפרשת חלה יש בה שני דינים: א. כדי להפקיע איסור טבל מן העיסה, כי קודם ההפרשה היא אסורה באכילה, ועל ידי הפרשת החלה מן העיסה כבר הופקה איסור טבל, ובזה אין צריך שיעור ומספיק אפילו חיטה אחת. והדין הב' הוא לקיים מצות נתינה לכהן, ובזה יש שיעור מן התורה, כיון שכתוב 'תתנו' צריך שיהא כדי נתינה, ואם הפריש חלה מועטת, אף שתיקן הכרי והפקיע ממנה איסור טבל, מכל מקום לא קיים את המצות עשה של נתינה, והוא מעוות לא יוכל לתקון, [ולא יועיל מה שעכשיו יצרף מכרי אחר כדי לעשות נתינה חשובה, דהרי זה מצווה בכרי זה ליתן ממנו נתינה לכהן].

ויש להוסיף שהיסוד שכתב מדויק בלשון הפסוק, שבפסוק כ' כתוב '**תרימו**' – שזה הולך על מצוות הפרשה שהוא כדי להפקיע את האיסור טבל, ובפסוק כ"א נאמר 'תתנו' – שזה הולך על הנתינה לכהן ועל זה כתב רש"י שיהיה בו כדי נתינה. **אמנם** העיר מרן הגאון **רבי חיים קניבסקי** זצ"ל, וז"ל: עיין מה שכתבנו בדרך אמונה פ"ג מתרומות סק"ד דרוב הראשונים חולקין על זה [ולא סוברים כהתוס' רי"ד].

***

שלח לך - לדעתך?

נאמר בפסוק: 'שְׁלַחְלֶךָ אֲנֹשִׁים וַיָּתְרוּ אֶת-אַרְצָךְ פְּנֵי אֲשֶׁר-אֲנִי נֹתֵן לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל'. (יג, ב). רש"י פירש: 'שלח לך' - לדעתך אני איני מצוה לך, אם תרצה שלח'. ובספר דברים נאמר: (א, כג) "ויטב בעיני הדבר" דורשת הגמרא 'בעיני ולא בעיניו של מקום' (סוטה לד, ב). ותמוה אם כן, איך משה שלח מרגלים לארץ ישראל, הרי הקב"ה אמר לו שאינו חפץ בזה? **ובמדרש רבה (דברים כא) מבאר, שאכן גם משה רבנו לא רצה לשלוח מרגלים, אלא משל לאדם אומר לחבירו מכור לי חמורך אך ביקש שלפני המכירה אנחנו להוליכו בהר ובבקעה, וחבירו המוכר הסכים בחפץ לב, אמר הקונה: כיון שהמוכר לא מעכב על ידי לנסותו, איני צריך לנסותו כי וודאי שהוא טוב, שאם לא כן לא היה מסכים שאנסנו. וכך משה רבנו חשב, שאחרי שיאמר לעם ישראל שהוא מסכים לשלוח מרגלים, יאמרו לו כיון שאתה מסכים לשלוח מרגלים איננו צריכים שתשלח. ולכן 'הדבר הוטב בעיני' - כי אני חשבתי שעל ידי שאסכים הם לא ישלחו. ולא בעיני המקום' – שהיה גלוי לפניו שבכל מקרה ירצו לשלוח מרגלים ויבואו לידי תקלה.**

את התיבה, כך שהתווסף עוד ספסל בין מקומו לתיבה, ורצו הגבאים למכור את המקום החדש, ובא האדם שישב במקום זה קודם שקיצרו את התיבה, וטען, שיש לו בעלות על מקום סמוך לתיבה.

בעל ה'לבושי שרד' פשט מפרשתנו כאן. שלכאורה האות ה' יכלה להתלונן ולומר, שהיא הייתה ראשונה לשמו 'הושע', וכעת הפכה להיות במקום השני אחר האות י', אלא וודאי כיון שהיא במקומה נשארה, אין לה להתלונן אם הוסיפו עוד אות לימינה. וכך גם אצלנו האישי נשאר במקומו ואין לו שום טענה שהוסיפו עוד מקום בסמיכות לתיבה.

והספפילר ביאר: מדוע השם 'הושע בן נון' הניקוד של 'בן' הוא בחיריק ולא בסגול כמו אצל שאר המרגלים? אלא כיון שהאות י' שנלקחה משרי, הייתה ללא ניקוד, ואילו כעת כשנוספה להיות 'הושע' והיא בתחילת המילה, נוסף לה גם ב' נקודות [שוא] בראש המילה. מהיכן נלקחו נקודות אלו? אלא הם נלקחו מהמילה 'בן' במקום סגול של ג' נקודות נשארה רק נקודה אחת 'בין' בחיריק.

***

עין טובה

'ומה הארץ אשר הוא יושב בה הטובה היא אם רעה... שמנה היא אם רזה' (יג, יט-כ). מדוע משה מפרט גם את החלק הרע אם 'היא רעה או רזה' ולא מסתפק באמירת החלק הטוב, 'הטובה היא, השמנה היא?' **הרבי מקוצק** מתרץ שמשה רבנו בא להדגיש ולומר למרגלים: דעו שהארץ טובה היא, וגם היא נראית בעיניכם רעה, תראו בעין טובה ותאמרו עליה רק טוב. וכך מפורש הכתוב, 'הטובה היא' גם עם בעיניכם היא 'רעה', וכן 'השמנה היא' אפילו שהיא נראה לכם 'רזה'. ובסוף היה שהמרגלים נכנסו וראו הפוך הכל רע, 'ערים גדולות ובצורות', 'ארץ אוכלת יושביה', וכל העם אנשי מדות'. במקום לראות טובת ה' שערים בצורות זה אומר שהם חלשים, והיו הרבה לוויית על מנת שלא ירגישו בהם וכו' והקב"ה פעל כך לטובתם.

וכך האדם בחייו, בורא עולם מסדר ומתכנן שהכל יהיה לטובתו ולפעמים האדם מחפש לראות את הרע ורק לאחר שנים מביין שהכל היה מלאכת מחשבת לטובתו.

סיפר **הרב אלימלך בידרמן** שליט"א, על יהודי בשם ראובן, שהיה עובד למחייתו במשרד חשוב של הנהלת חשבונות והיה משתכר כראוי, אך חבירו הטוב שמעון לא מצא את עצמו ונקלע למצוקה ולא הצליח לכלכל את בני ביתו. ניגש ראובן למנהל העבודה שלו והמליץ על חבירו שמעון שמתאים לעבוד אצלם, ואכן המנהל קרא לשמעון ותוך כמה ימים כבר החל לעבוד במפעל, כשהוא מוקיר טובה לחבירו ראובן שמצא לו עבודה מכובדת.

עברו כמה שנים, והמנהל האחראי יצא לפנסיה מוקדמת, והמירוץ בין העובדים לתפקיד הנחשק החל, המשכורת שם היתה פי חמש! מהשכר של ראובן ושמעון גם יחד. לראובן היה פשוט וברור שהוא הותיק והבכיר כאן וללא ספק הוא יבחר. אולם בפועל אחרי שהמנהל ראיין את כולם, החליט ששמעון הוא המתאים ביותר. הדבר היה קשה מאוד לראובן, ואפילו הרגיש בזה כפיות טובה. אך השתדל לשתוק ולעבוד על עצמו.

חלפו להם כשני עשורים, יום אחד מתקשר שדכן לראובן להציע לו שידוך לבנו הנפלא, ומי המדוברת... הבת של שמעון! שואל אותו ראובן, הצעת כבר לשמעון? בהחלט ענה, והוא מאוד רוצה רק מחכה למוצא פיו... ואכן הזוג נפגשו והצלחת נשברה. ולמעשה אביה של הכלה שהוא שמעון נתן דירה לזוג במרכז הארץ, שזה היה שווה ערך לסכום שעבד והרויח במהלך כל השנים הללו פי חמש מחבירו ראובן, ולבסוף הכל חזר לראובן. ואילו ראובן לפני שני עשורים היה נלחם ויוצר ריב עם שמעון לא היה משיג כלום, וגם היה מפסיד את השידוך המיוחד והמשתלם.

יהי רצון שנוכה למידת עין טובה והקב"ה ישפיע לנו את כל

בקשותינו בעין טובה, אמן.

זה הוא מתרץ שתפילה היא "כח טבעי". אלא שעדיין צריך עיון, מדוע ציער אביי את רב אחא ולא ביקש ממנו בפשטות להתפלל שהמזיק יסולק? ולהסבר הנ"ל מובן הדבר נפלא: אם רב אחא יתפלל על אנשי העיר, הרי הם זקוקים לסייעתא דשמיא שהתפילה תקבל – ושמא הם אינם ראויים לזה – לפיכך עשה אביי תחבולה, שרב אחא יאלץ להתפלל על עצמו ואז תועיל התפילה בכח טבעי! (משיבת נפש).

***

ויקרא משה להושע בן נון יהושע

"אלה שמות האנשים אשר שלח משה לתור את הארץ, ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (יג, טז). ופירש רש"י: "ויקרא משה להושע וגו', התפלל עליו י-ה יושיעך מעצת מרגלים". והנה בתרגום יונתן כתב, **"וכדי חמא משה ענוותנותיה, קרא משה להושע בר נון יהושע"**. מבואר בתרגום שהסיבה שמשם הוסיף י' בשמו של הושע בן נון, וקרא לו יהושע, הוא משום **הענווה של יהושע**, שכך כתב: כאשר ראה את ענוותנותו של הושע בן נון הוסיף לו י' בשמו וקרא לו יהושע.

ויש להבין, מה השייכות בין הוספת האות י' בשמו של יהושע למידת ענוותנותו, מדוע הענווה היא סיבה להוסיף דווקא את האות י'. עוד יש לעיין מנין לקח משה את האות י' שהוסיפה ליהושע?

ונראה לומר דהנה בסוף פרשה הקודמת פרשת בהעלותך כתוב בפסוק (יב, ג): **"והאיש משה ענו מאוד, מכל האדם אשר על פני האדמה"**. והמילה "ענו" כתוב חסר בלי י'.

ובפירושו **הרא"ש** על התורה, כתב: **"והאיש משה ענו, חסר יו"ד שמעתי שהיה קשה בעיניו לכתוב על עצמו לשון ענוה, ודלג היו"ד להראות לעולם שהיה רע בעיניו לשון ענוה לכותבו. אמר לו הוא יתברך למשה מה כתבת הלא חסרת יו"ד אחת מכבודך, חייך שתכתוב 'מאוד' להוסיף כבוד על כבודך וכו'". עכ"ל.**

מבואר בדבריו שמשה רבנו מכה מידת ענוותנותו, לא רצה לכתוב על עצמו "עניו" בשלמות, וחסר בזה את האות י', וכתב "ענו" חסר.

ומעתה האות י' הזו מיותרת וצריך להשלימה ולכותבה במקום אחר, ולכן כאן מיד בתחילת הפרשה השלים את האות הזו והוסיפה ליהושע, וקרא להושע בן נון יהושע.

אבל כיון שהאות הזו היא מתוך מילת "עניו" שנכתבה חסר י', אם כן אי אפשר להשלים ולתת את זה לסתם אדם, אלא חייב להיות שהאדם הזה יהיה לו **שייכות לענווה** השלמה. וזהו מה שכתב התרגום יונתן, שכאשר משה רבנו ראה את ענוותנותו של יהושע, שראה שהוא שלם ומושלם במידת הענווה, הבין שאפשר להוסיף לו את האות י' של "עניו". ולכן מיד השלים והוסיף לו את זה וקרא לו יהושע.

ולפי זה מדוקדק הסמיכות של הפרשיות בין בהעלותך לשלח, שבסוף פרשת בהעלותך נכתב "עניו" חסר יו"ד, ומיד עתה משה רבנו השלים את היו"ד הזו ונתנה להושע וקרא לו יהושע.

אמנם בחז"ל כתוב שהיו"ד שמשה רבנו הוסיף ליהושע היה משרה, שבתחילה היה שמה שרי, ואחר כך הקב"ה שינה את זה לשרה, וכמו שכתוב בפסוק בסוף פרשת לך לך (בראשית יז, טו) **"ויאמר אלוקים אל אברהם שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי, כי שרה שמה"**. ובמדרש רבה (בראשית פרשה מ"ו אות א') איתא, **"אמר רבי שמעון בן יוחאי, יו"ד שנטל הקב"ה משרי היה טס ופורח לפני כסאו של הקב"ה"**, אמר לפני רבש"ע בשביל שאני קטנה שבאותיות הוצאתני משרה הצדקת. א"ל הקב"ה, לשעבר היית משמה של נקבה ובסופן של אותיות, עכשיו אני נותנת בשמו של זכר ובראשן של אותיות, שנאמר ויקרא משה להושע בן נון יהושע" (שלמים מציון).

מסופר על בעל ה'לבושי שרד' שהגיע לפניו דין תורה מעניין. היה אדם שהיה לו מקום קבוע בבית הכנסת סמוך לתיבה. הגבאים עשו שינוי וקיצרו